

Nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen

Marana Saad *

Hoe huilde ik bij het horen van uw lofliederen en psalmen, diep bewogen door de harmonieuze stemmen van uw kerk! Die stemmen kropen mijn oren binnen en op de golven van deze stemmen, druppelde de waarheid in mijn hart, het Godsgevoel werd in mij opgewekt, mijn tranen stroomden en ik ervoer een groot geluk.
(Augustinus)

1. Introductie

De aanleiding voor dit artikel was een kerstconcert dat ik op 19 december 2011 met mijn koor gaf in een grote basiliek in Beiroet. Er waren meer dan 1000 verwachtingsvolle toehoorders op afgekomen, die door de klanken en door de zang de geest van het kerstfeest wilden ervaren en delen.

Op het moment dat ik me omkeerde naar mijn koor om met het concert te beginnen kon ik echt voelen dat muziek ontstaat uit de stilte van het publiek, zelfs nog voor het moment dat de dirigent de inzet aangeeft en het koor begint te zingen. Ja, muziek is de eenwording van het publiek, de dirigent en de koorzangers, van de celebranten, de gelovigen en het koor.

Op dat éne moment gebeurt alles. Tijdens het eerste deel van het concert brachten we een traditioneel repertoire van gewijde maronitische muziek ten gehore. Het is muziek waar de mensen dol op zijn. Tijdens het tweede deel zongen we bekende kerstliederen. Tijdens de vertolking voelden we de hunkering van het publiek, de hartstocht en liefde voor de muziek, de verknochtheid aan die taal die alles uitdrukt wat zij voelen en waaraan zij uiting willen geven.

Tijdens de vertolking voelde ik het enthousiasme en de vreugde van het publiek en ook de aantrekkingskracht. Het luisteren naar gezangen, naar authentieke akkoorden en nieuwe melodische zinnen heeft bij de aanwezigen gezorgd voor een sterke band met die nieuwe klanken.

Ik voelde hun behoefte om veel meer te horen van deze nieuwe muzikale vorm, die meer past bij hun hedendaagse ontvankelijkheid en bij de diepe ontvankelijkheid van jongeren in het algemeen.

En aan het eind van het concert kwam er zomaar een meisje van 23 jaar bij me met haar vriend om me geluk te wensen. Ze hadden het concert prachtig gevonden en lieten me enthousiast weten veel meer van deze kunstzinnige akkoorden en nieuwe muzikale vormen te willen horen.

Na dit concert stelde ik mijzelf een belangrijke vraag die me nu nog steeds bezighoudt: wat verstaan wij onder de uitdrukking 'nieuwe muziek'? Ik voel altijd de behoefte om de schoonheid van de zang in al haar dimensies en stemmingen te bevorderen, voor alle generaties en alle gemeenschappen via een kwaliteitsrepertoire. Ik ben daarom nu een serieus onderzoek begonnen naar muzikale criteria bij deze muziekstijl. Deze criteria zorgen ervoor dat deze nieuwe muziekstijl 'het onuitsprekelijke mysterie van God, dat wij vieren' tot uitdrukking brengt en dat deze muziek voluit zijn mystagogische rol kan vervullen.

2. Beschrijving van het onderwerp

De titel van mijn artikel is: nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen en ik stel voor om eerst de afzonderlijke elementen van deze titel te bekijken.

- a. *Nieuw*: in de definitie van het woord 'nieuw' zit een positieve betekenis, want in elke nieuwe ontwikkeling zit wel een positieve dimensie, vaak gebaseerd op iets ouds. De schoonheid van het nieuwe hangt af van de kracht van de verbinding met het oude. Volgens het woordenboek *Larousse* betekent het woord nieuw 'dat wat komt na iemand of iets van dezelfde soort, om het te vervangen, op te volgen of toe te voegen. Deze term wordt ook gebruikt om iets te kwalificeren dat originele kwaliteiten bezit en dat door zijn kenmerken

---

* Directeur en docent op het Instituut Sainte Rafqua, Libanese Maronitische zuster

ergens aan doet denken. Zoals het ook de meer recente verschijning van een voorwerp aanduidt en een verandering of vernieuwing beschrijft in vergelijking met de vroegere staat. Nieuw wordt ook gezegd over iets dat lijkt op of dezelfde vorm heeft als iets anders. Zo spreken we over een nieuwe Ceasar, een nieuwe zondvloed, nieuwe muziek¹. Als de term in het Frans vóór een zelfstandig naamwoord wordt gezet, is dat om het eigen karakter van deze nieuwe ontwikkeling aan te geven, om de verschillen met wat er eerst was (stijl, vorm, structuur) in het licht te zetten. In elk tijdvak vernieuwt de mens zich, ontwikkelt zich volledig evenals de kunst en in het bijzonder de muziek in al zijn dimensies.

- b. *Nieuwe muziek*. Onder de term nieuwe muziek verstaat men muziek die niet alleen nieuwe manieren zoekt om zich uit te drukken, maar die zich ook bewust onderscheidt van oude muziek. Zo wordt bijvoorbeeld de term 'new age'-muziek toegepast op het werk van componisten en musici die proberen een nieuwe sfeer te creëren, van een rustgevende omgeving, in plaats van zich te houden aan vaste patronen. Deze muzikale vorm ontstond uit een spirituele en therapeutische behoefte in de jaren zeventig en werd vaak gebruikt als hulp bij het mediteren². De nieuwe muziek is hedendaagse muziek. Onder de term hedendaags of modern wordt verstaan dat wat in onze tijd is geschreven, maar dat tegelijkertijd niet helemaal nieuw is, want hedendaags maakt ook gebruik van reeds gebaande paden.
- c. *Nieuwe gemeenschappen*. De uitdrukking 'nieuwe gemeenschappen' kan op twee manieren worden uitgelegd. Ten eerste verstaat men onder nieuwe gemeenschappen, nieuwe generaties die in zichzelf bijzondere aandacht besteden aan alles wat recent, nieuw en origineel is en ook nieuwelingen in het christelijk geloof. Op de tweede plaats kan met nieuwe gemeenschappen bedoeld worden buitenlandse of nieuw ontdekte gemeenschappen. Gemeenschappen met een andere cultuur, rites, taal, missie etc.
- d. *Voor*. Het voorzetsel voor, dat de twee gedeelten van de titel verbindt drukt bestemming, belang of doel uit. De uitdrukking nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen maakt duidelijk dat deze muziek wordt gecomponeerd ten gunste van deze nieuwe gemeenschappen. Het voorzetsel markeert het verband tussen nieuwe muziek die, ten goede of ten kwade invloed heeft op deze nieuwe gemeenschappen. Er rijzen allerlei vragen over deze definities, over hun toepassing en over onze ervaringen met scholing en muzikale praktijken en koren in verschillende gemeenschappen. Onze ervaring in Libanon, een klein pluralistisch land waar elke dag meer dan 18 rites worden gepraktiseerd met elk een eigen repertoire, biedt ons een unieke invalshoek. Dit alles brengt ons ertoe vragen te stellen over de problematiek van al die nieuwe muziek in de kerk in verhouding met al die gemeenschappen.

3. Vraagstukken rond nieuwe muziek

Meestal wordt over 'nieuwe muziek' in de Kerk slechts gesproken in gemeenplaatsen: vreemd, vreselijke dissonanten, niet harmonisch, bizar, herrie, atonaal, mengelmoesje, provocerende geluiden etc. Hoewel er sprake is van deze ongerechtvaardigde vrees voor nieuwe muziek, kan niet ontkend worden dat deze muziek ook mooi, origineel, rijk, inspirerend, aantrekkelijk, ritmisch, gestructureerd, communicatief, meerstemmig, orkestraal, levendig, harmonisch en artistiek is en dat deze muziek uiteenloopt van eenvoudige, gemakkelijke muziek tot intellectuele moeilijke muziek. Al deze hiervoor genoemde beschrijvingen zijn overigens verkregen uit antwoorden op vragen uit een enquête, afgenomen onder jonge koorzangers.

---

1 Centre National de ressources textuelles et lexicales, CNRTL

2 Woordenboek van onbekende woorden door Diagram, 2008

Maar over welke nieuwe muziek hebben wij het en wat zijn haar grenzen? Als wij spreken over nieuwe muziek in de Kerk, over welke kerk hebben we het dan? Over welk kader en vorm en over welke gemeenschap?

Met nieuwe muziek kan ook 'muziek van nu' worden bedoeld die je op populaire radiozenders hoort. Of het nu jazzachtige muziek is, rock, rap of zelfs elektronische muziek, het is muziek die nieuwe generaties aanspreekt en die steeds meer onze kerken wordt binnengehaald in weerwil van liturgische en traditionele regels.

Het is nu eenmaal zo dat in onze tijd miljoenen mensen worden opgevoed op openbare scholen zonder godsdienstonderwijs en die zich toch weer aangesproken voelen door het geloof. Mensen nemen deze uitnodiging tot geloof waar in een taal die hun eigen is, die emoties aanspreekt die zij kennen van tv of radio in hun eigen huiskamers en hun niet gelovige families.

Het zijn deze gemeenschappen die zich in hun eigen taal uitdrukken, maar wel om Christus te loven.

Luister bijvoorbeeld eens naar Larry Norman (voorbeeld 1), die als een van de eerste musici christelijke rock maakt en die zijn eerste album met deze muziek heeft opgenomen in 1967.

- Voorbeeld 1. www.youtube.com (Larry Norman, Why Should the Devil have all the Good music?) Het stuk van Norman: *Why should the Devil have all the good music* (letterlijk: waarom zou de duivel alle goede muziek moeten hebben) vat de manier van denken van deze musici samen. Er bestaat niet echt een grens tussen gewijde en wereldlijke muziek voor hen; alles kan gewijd zijn als de inhoud gewijd is. De vorm doet er weinig toe. In de jaren negentig hebben de vele hiphopbewonderaars ook de zogenaamde christelijke hiphop zien ontstaan, inclusief de verschijning van het eerste christelijke hiphoplabel in 1994: Gotee Records.
In voorbeeld 2 luisteren we naar rapper Then King in een gebedsrap getiteld : 'de Heer is groot'.
- Voorbeeld II. www.youtube.com (Rap Chrétien – Magnifique est le Seigneur – Tgen king). Ook binnen de popmuziek en de "inspiratie"-muziek is het zo dat de christelijke muziek met een hele generatie nieuwe aanhangers het meest opbloeit. Deze muziek die jongeren aanspreekt is te horen in het merendeel van de concerten die worden gegeven door koren met een christelijk karakter. De muziek wordt beschouwd als hedendaagse kerkgezangen. Wij hebben binnen ons koor deze muziek uitgetoetst tijdens concerten zonder dat het iemand choqueert. Integendeel dit schept een nog dieper gevoelde empathie met de jongere generaties in de lof van Christus en in de universele boodschap van liefde en rechtvaardigheid.
- Voorbeeld III www.youtube.com (You raise me up-Saint Rafqa Choir – ISRM). Een essentiële missie van onze kerk moet zijn dat zij instaat voor en drager is van een eeuwenoude muzikale traditie, die zij moet doorgeven, geliefd maken en bij de tijd moet brengen. Maar ook een bres slaan, een plekje inruimen voor nieuwe muziek binnen concerten is in onze ogen en in die van jongeren van fundamenteel belang. Traditionele muziek is niet altijd gewijd, net zoals hedendaagse muziek niet altijd profaan is. De essentie zit 'm in de boodschap: Gewijd is alles wat de boodschap van het Evangelie bevat, in welke vorm dan ook.
In elk tijdperk heeft nieuwe muziek dus langere of kortere vormings- en rijpingstijd nodig, afhankelijk van haar eenvoud of complexiteit, om geaccepteerd te worden. De musici: componisten, zangers, cantores en docenten moeten ervoor zorgen dat deze nieuwe muziek wordt geaccepteerd door het publiek en de vierende gemeenschap. Dat vereist vaak specifieke criteria en een andere manier van kijken. Het gaat niet om het aanpassen van deze nieuwe muziek, maar om het nadenken over de vraag hoe de gelovigen ontvankelijk gemaakt kunnen worden voor de nieuwe vormen die hun worden gepresenteerd. Er moet dus over de volgende vraag worden nagedacht: welk publiek voor welke nieuwe muziek en niet over de vraag welke nieuwe muziek voor het publiek. Noten kunnen lezen en een instrument kunnen bespelen is niet voldoende om een nieuwe kerkelijke, gewijde compositie te kunnen

scheppen. Het vereist culturele en cultuele kennis, want de muzikale traditie is een vorm van geloven en denken uitgedrukt in klanken. Een mis wordt niet gezongen zoals een volkslied tijdens een openbare bijeenkomst en een religieus concert wordt anders gepresenteerd dan wereldlijke liederen bij een zomerfestival. Anders dan wereldlijke hedendaagse muziek die in de algemene cultuur geen **specifieke** plaats of functie heeft en die kan variëren qua sociale en politieke vorm, moet nieuwe gewijde of religieuze muziek zich houden aan tradities en duidelijke richtlijnen, die doorgaans worden opgelegd door de kerk waartoe zij behoort. De nieuwe muziek moet zich uitdrukken binnen deze spirituele kaders en dimensies met het doel gewijd terrein te betreden. Ze stimuleert de geestelijke verheffing van gelovigen en niet gelovigen.

4. Criteria en kaders van nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen

Gezien de ontwikkeling van de kerkmuziek en alles wat wij zojuist genoemd hebben kunnen we zowel algemene als specifieke criteria uitwerken voor nieuwe muzikale compositie.

Het onderwerp 'nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen' lijkt op het eerste gezicht misschien heel vaag en ongedefinieerd. We moeten het onderwerp dus afbakenen en het soort muziek waarover wordt gesproken preciseren naar oorsprong, kerk, kader, structuur, vorm en gemeenschap of publiek. Als we deze preciseringen hebben aangebracht kunnen we luistercriteria, criteria voor deelname en vertolking vaststellen die geënt zijn op de gevoeligheid van nieuwe generaties, in het bijzonder onder invloed van het fenomeen "globalisering".

Het is dus nodig om over te gaan tot een globale herontdekking van de artistieke betekenis van gewijde muziek en tegelijkertijd tot een verdieping van de rol van deze nieuwe muziek in de gewijde wereld.

Inderdaad, God heeft de mens tot het bestaan geroepen door hem de taak van ambachtsman te geven. De ambachtsman gebruikt, dankzij de gaven van zijn Schepper, iets dat al bestaat en geeft daar vorm en betekenis aan. Deze handelwijze is kenmerkend voor de mens als beeld van God³. Echter, niet alle ambachtslieden zijn geroepen om kunstenaars te zijn, dat wil zeggen dat niet iedereen kan handelen volgens de eisen van de kunst en de principes van de kunst getrouw kan omarmen. Het gaat hier niet over het vormen van zichzelf of van zijn eigen persoonlijkheid, maar over het laten gedijen van iemands creatieve vermogen, door een esthetische vorm te geven aan originele en devote klanken die hij in zijn geest en geloof heeft bedacht⁴. De maatschappij heeft behoefte aan componisten/artiesten zoals zij ook behoefte heeft aan wetenschappers, technici, aan vakmensen en aan geloofsgetuigen. De kunst en de kunstenaars bewerkstelligen de groei van de mens en de ontwikkeling van de gemeenschap door deze kunstvorm die muziek immers is.

Componisten van nieuwe muziek in de Kerk die zich bewust zijn van al hun verantwoordelijkheden moeten rekening houden met algemene en specifieke criteria bij het componeren van kerkmuziek.

4.1 algemene criteria voor de compositie van nieuwe muziek

Elke nieuwe compositie van gewijde muziek, voor welke cultuur of kerk dan ook moet voldoen aan specifieke kwaliteiten⁵. Hieronder volgen enkele kenmerken van deze kwaliteiten:

- Volledige aansluiting bij de teksten die worden geïllustreerd.
- In harmonie met de liturgische kalender en het liturgisch moment, waarvoor de muziek is bestemd, hetgeen inhoudt men zich aan de volgorde houdt.

---

3 Johannes-Paulus II, brief aan de kunstenaars, artikel 1

4 Johannes-Paulus II, brief aan de kunstenaars, artikel 2

5 Johannes-Paulus II, schrijven bij gelegenheid van 100 jaar van Motu proprio Tra le sollecitudini over de gewijde muziek, 22 november 2003, artikel 5

- De rituele context vereist dat het kunstwerk concreet wordt uitgewerkt, rekening houdend met de eisen van de liturgische handeling.
- Inachtneming van compositieregels die eigen zijn aan muziek bestemd voor de liturgie en gewijde en spirituele kaders.
- Rekening houden met het feit dat het repertoire bestemd is voor vierende gemeenschappen en koren in een parochie⁶. Vandaar de noodzaak om deze composities niet te moeilijk te maken.

4.2 Specifieke criteria voor de compositie van nieuwe muziek

Het criterium van “nieuwigheid in het geloof” richt elk inculturatieproces, zodanig dat de gewijde muziek, die een “nieuw gezang” voorstelt zich tot voertuig maakt van een levende en creatieve traditie⁷. De componist moet er niettemin voor zorgen dat hij de volgende criteria in acht neemt:

- Een gelovig mens zijn, beziel met een christelijke geest en geroepen om de gewijde muziek te cultiveren en het erfgoed ervan te vermeerderen⁸.
- Moet zich herinneren dat bij de aanpassing van de gewijde muziek in gebieden, die een eigen muzikale traditie bezitten gekomen moet worden tot een geschikt samengaan van de zin voor het heilige met de geest, de traditie en de karakteristieke uitdrukkingvormen van die volken⁹.
- Hij /zij moet kennis hebben van zowel de geschiedenis van de kerk en haar liturgie, haar muzikale traditie, de taal, als de populaire liederen en de karakteristieke zegswijzen van het volk voor wie deze muziek is bestemd.
- Hij moet kennis hebben van de samenstelling van de parochies die werken met teksten in hun eigen taal, een taal die door de gemeenschap wordt gesproken.
- De teksten moeten overeenstemmen met de doctrines en correct zijn op taalkundig vlak.
- De componist moet zich kunnen laten inspireren door traditionele muziek en door de gevoeligheid van het volk om deze nieuwe composities dicht bij de ziel en de geest te brengen en te laten wortelen in de diverse culturen.
- de nieuwe vormen komen als het ware organisch¹⁰ voort uit de reeds bestaande vormen en de nieuwe werken zullen een nieuw onderdeel vormen van het muzikale repertoire van de kerk, en niet onderdoen voor de bestaande werken¹¹.
- Hij moet onderscheid kunnen maken tussen muzikale composities die uitsluitend voor de liturgie zijn bestemd en nieuwe composities die zijn geïnspireerd op liturgische teksten maar die zijn bedoeld voor concerten, gebedsontmoetingen of ontmoetingen van spirituele of catechesegroepen.
- Goede nieuwe muziek moet één maken, want reële en objectieve muziek verbindt harten en geesten op de top van ritme en beweging en maakt de gemeenschap tot één lichaam.

Laten we naar een voorbeeld luisteren van een traditioneel Syrisch-Maronitisch lied vertolkt in het Arabisch en vervolgens geïntegreerd in een traditioneel byzantijns gezang dat als boodschap heeft de éénwording van de oosterse kerken. Er is een arrangement van gemaakt door een jonge Libanese musicus, Gilbert Rahbani en het wordt gezongen door het Saint Rafquakoor. Het is een perfect

---

6 Instructie Musicam Sacram, over de gewijde muziek in de liturgie, 5 maart 1967 art. 53

7 Cf. Consilium et sacrée congrégation des rites, Instructie Musicam Sacram art. 61

8 Cf. Sacrosanctum concilium art 121

9 Cf. Motu proprio Tra le sollecitudini over het herstel van de gewijde muziek, 22 november 1903, art 29, cf Sacrosanctum Concilium, art. 119

10 Cf. Sacrosanctum Concilium, art. 23

11 Cf. Instructie Musicam sacram art 59

voorbeeld van vertolking van verschillende muziekstijlen dit alles met een nieuwe polyfone muziek die niets heeft te maken met de Maronitische en Byzantijnse stijlen.

Voorbeeld IV. www.youtube.com (Qyomto – Resurrectionem, Saint Rafqua Choir – ISRM)

Wij hebben het geluk dat we in een tijdperk leven waar de technologie ons verschillende diensten biedt en ons direct toegang verleent tot alle kerken en alle bestaande gewijde of religieuze muziek. Dat kan ons gehoor en onze muzikale keuzes veranderen en ons zo objectiever maken. Door deze onbeperkte toegang en deze mondialisering dreigen wij echter ook onze eigen identiteit te verliezen en daarmee specifieke kaders waarbinnen wij onze eigen gewijde muziek moeten ontwikkelen. Bovendien is deze “nieuwe muziek” niet puur en kan zo inwerken op de sensualiteit van gelovigen in plaats van gelovigen te verenigen en ze zo dichterbij God te brengen. Het is dus noodzakelijk om rekening te houden met al deze variaties en kaders om ze vast te leggen in de passende plaats, ruimte en tijd.

Uit de volgende tabel blijkt, dat het dringend noodzakelijk is om een gedegen vorming van kerkmusici te ontwikkelen, zodat de boodschap en de missie goed worden overgedragen en om het muzikale erfgoed terug te krijgen binnen de oecumenische dialoog met de hedendaagse cultuur van elke gemeenschap.

TABEL

Als je kijkt naar de informatie in deze tabel lijkt kennis van de authentieke muziekvorm noodzakelijk voor het maken van nieuwe gewijde muzikale composities. Dit kan niet zonder een goede scholing geleid door specifieke commissies. Deze scholing moet worden aangereikt door experts en worden vertolkt door Scholae cantorum, koren en gemeenschappen in de parochies. Op deze manier kunnen we bijdragen aan het ontwikkelen van vernieuwingen die een verrijking zijn en geen vervorming.

Als wij de situatie van nieuwe muziek in de praktijk willen evalueren worden we geconfronteerd met twee werkelijkheden: een goede en een slechte.

De eerste laat zien dat er altijd goede elementen zijn, echte musici die tegelijkertijd ware gelovige mensen zijn, die blijven bijdragen aan de speciale roeping van artiesten door veel enthousiasme en schoonheid in hun werk, waardoor de geest erin terugkeert.

De tweede werkelijkheid laat een trieste situatie zien, waarin de kerk verschijnt als een programma voor amateurs bestemd voor hen die wensen hun talent te presenteren op een vaak onverantwoorde manier die een gewijde cultus onwaardig is.

Wij moeten ons afvragen wie er verantwoordelijk is voor een dergelijke muzikale wanorde in de kerk.

Als elke gemeenschap ervoor zorgdraagt dat het onderwijs en de richtlijnen van de kerk worden toegepast en vernieuwd in al hun dimensies, elke keer dat hieraan behoefte is, zal er nooit een ernstig probleem ontstaan. Wij doen hiertoe enkele voorstellen, die muzikale projecten in de kerk ondersteunen en hen die met deze situatie verlegen zitten weer laten opleven.

5. Nieuwe voorstellen voor nieuwe muziek

5.1 Van theorie naar praktijk: commissies en concoursen

Al deze criteria blijven slechts mooie woorden als er geen commissies zijn die vanuit de Kerk in het algemeen en vanuit elke gemeenschap in het bijzonder toezien op de toepassing van dit onderwijs. Dat wat niet verenigbaar is met de eigen muziek van iedere kerk, moet worden geweigerd. Gemeenschappen die zich niet aan deze richtlijnen houden, lopen het risico om in een muzikale chaos te belanden.

Dat is een van de redenen waarom wij in ons muziekinstituut Sainte Rafqa in Libanon compositieconcoursen voor nieuwe gewijde muziek organiseren opdat deze verenigbaar is met de geest van de Maronitische kerk en met de kaders waarbinnen deze muziek moet worden uitgevoerd.

Vandaar dat dit nieuwe repertoire van gewijde muziek, zowel liturgisch als paraliturgisch, moet worden goedgekeurd door bisschoppenconferenties en vervolgens verspreid in parochies en gemeenschappen.

Commissies van hun kant kunnen samenwerken om cursusleiders en kerkmusici te stimuleren dit nieuwe repertoire te gebruiken, te verspreiden en te bevorderen om zo de doelstellingen van deze muziek te bereiken: zielen te verheffen, de Heer te prijzen en daarnaast nieuwe generaties van componisten en musici te ondersteunen die werken binnen het liturgisch kader.

5.2 Gids

Vanwege al deze culturen en het proces van globalisering is het cruciaal om grenzen te definiëren. Om te voorkomen dat we verdwalen doordat we tegelijkertijd alles en niets doen is het absoluut noodzakelijk een gids in handen te hebben die specifieke richtlijnen onderstreept die bestemd zijn voor elke kerk en voor elke gemeenschap die een rol wil spelen in deze kunstzinnige en geestelijke ambiance en vooral voor hen die deze nieuwe muzikale werken willen vertolken. Deze gids moet regelmatig geactualiseerd worden en het repertoire moet elk jaar worden vernieuwd; dit om jongeren te stimuleren om te componeren en om toe te zien op een goede vertolking van zang in de kerk.

5.3 Opleidingsinstituut en vereniging

Deelname van de vierende gemeenschap en de gelovigen aan nieuwe gewijde muziek vereist de aanwezigheid van geschoolde docenten en competente cantores (kerkmusici) die in muzikale dienst staan van de gehele parochiegemeenschap. Deze laatste moeten:

- Toezien op de keuze en de vertolking van nieuwe liederen, zodat deze de schoonheid en de pastorale effect van de verschillende rituelen onderstrepen.
- Actief in de gaten houden wat er wordt gepraktiseerd in de gemeenschappen en parochies en de verantwoordelijken van de Kerk informeren over goede nieuwe muziek en muziek die ongeschikt is als gewijd repertoire.
- Zangers begeleiden bij hun repertoirekeuze, passend bij het kader en de gelegenheid, van liturgische muziek in de eucharistie tot gewijde muziek bij een doopsel of een huwelijk etc.
- Cantores of zangers aansturen om een goed muzikaal programma samen te stellen waarbij wordt gelet op de liturgische kalender.

Een goede samenstelling van nieuwe gewijde muziek voor nieuwe gemeenschappen is uiteindelijk een kwestie van cultuur, spiritualiteit, kennis, gevoeligheid, smaak, kunst, in één woord schoonheid.

Het is wenselijk dat er in elke gemeenschap of parochie een groep deskundige musici is om gewijde muziek te cultiveren en te ontwikkelen. Hun rol is een bijdrage van grote waarde te leveren om nieuwe muziek in elke gemeenschap te bevorderen¹². Zij moeten in staat zijn om deze muziek te beoordelen en te beschermen tegen alles wat haar minder waardig zou kunnen maken.

5.4 Koor of scholae cantorum

Het koor speelt een belangrijke rol in de kerkmuziek. Het zorgt voor de juiste uitvoering van diverse muzikale genres en stimuleert de actieve deelname van gelovigen aan de zang in het kader van de liturgie. Het koor is een voorbeeld en een stimulans bij studie en uitvoering van oude en nieuwe gewijde zang.

Om dit te laten slagen, moet men vooral bij jonge koorzangers beantwoorden en tegemoetkomen aan hun verwachtingen. Ze zullen zeker gelukkiger en verantwoordelijker zijn als de dirigent er in slaagt een evenwicht te creëren tussen erfgoed en nieuw materiaal, tussen liturgische en

---

¹² Instructie Musicam sacram art 68-69

paraliturgische muziek, tussen eenstemmig en meerstemmig, klassiek en modern, acapella en instrumentaal, eenvoud en schoonheid.

Ons Libanees koor Sainte Rafqua¹³ neemt de Maronitische Syrische muziek, zowel oud als nieuw serieus, door orde te scheppen in de verspreiding van repertoire voor vieringen en andere gelegenheden. We vinden het belangrijk om naast het Maronitisch repertoire ook, vooral tijdens concerten en festivals, andere nieuwe en klassieke muziekvormen te laten horen, die verrijkend en leerzaam zijn voor jongeren. Zij leren zo om onderscheid te maken tussen wat wel en niet tot hun erfgoed hoort. Uit de antwoorden op vragenlijsten die verspreid zijn onder honderd jonge koristen lijkt het erop dat zij er de voorkeur aan geven om nieuwe muziek te praktiseren tijdens concerten, op feesten en festivals.

Op de vraag naar hun voorkeursmuziek geeft 90% van de koristen aan dat zij naast hun erfgoed, veel waardering hebben voor polyfone muziek in het Arabisch, Syrisch en zelfs in vreemde talen. Zij vinden dat deze muziek communicatief is, aan elke stem zijn plaats geeft en op die manier zowel eenheid als verscheidenheid creëert. Het is muziek om te delen en die evenwichtig is. Het is muziek van kleuren en nuances, een persoonlijke en culturele mix, van het Oosten en het Westen, het is muziek die een harmonie van stemmen weerspiegelt diep in het zelf. Dankzij deze vragenlijsten hebben wij kostbare, vaak onverwachte, commentaren verzameld, van een koor binnen een oosterse traditionele omgeving. Maar het is muziek die iedereen van elke leeftijd aanspreekt.

Laten we naar voorbeeld V luisteren – [www.youtube.com / watch](http://www.youtube.com/watch) (Abou Dqouchto – Marana Saad, Saint Rafqua Coir – ISRM)

Het koor heeft, net als de muziek, een grote verandering en een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt. We kunnen het dan ook over nieuwe koren hebben als nieuwe gemeenschappen die niet alleen maar tijdens liturgische vieringen muziek in de geest van de kerk vertolken. Ze dragen deze muziek overal in de wereld uit en verwoorden zo de eenheid van elke mens en van heel de mens. Een koor, wordt tegenwoordig geassocieerd met universele harmonie, die symbool staat voor een relatie tussen innerlijke harmonie van een individu en externe harmonie, verbonden met de kerk, de maatschappij en de omgeving, waarbij het accent wordt gelegd op religieuze, sociale en psychologische referenties en principes.

6. Conclusie

Dit thema 'nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen' lijkt op een orkest waarin ieder een instrument bespeelt. Er is geen welsprekender voorbeeld dan dat van Hans Urs van Balthasar in zijn boek getiteld: "De waarheid is symfonisch, aspecten van het christelijk pluralisme"¹⁴, waaraan ik zou willen toevoegen dat "de schoonheid symfonisch is".

De symfonie is eigenlijk de harmonie van gezangen en verschillende klanken. Hun verscheidenheid vormt een geheel in een pluralistische wereld. Een bastrompet is geen piccolo en een violoncel is geen fagot. De tegenstelling tussen de instrumenten moet zo groot mogelijk zijn, want elke cultuur en elke kerk moet haar eigen muziek, oud of nieuw, vertolken en elk instrument moet zijn eigen timbre behouden. Voor elk instrument moet de componist zo schrijven dat de eigen klankkleur het beste uitkomt.

Onze gemeenschappen lijken op een groot orkest die muziek en instrumenten op elkaar afstemt. Elke musicus speelt op zijn instrument terwijl het publiek gaat zitten in afwachting van de dirigent. Vervolgens geeft de piano, belichaamd door de kerk de "A" en rondom deze noot vormt zich dan een zekere eenheid rond iets gemeenschappelijks.

De instrumenten worden dus gekozen om een eenheid te kunnen bereiken, anders zou het orkest op goed geluk maar wat spelen, wat zou uitlopen op een kakofonie. Zodra het dirigeerstokje van de

---

13 www.saintrafquachoir.org

14 H. Urs von Balthasar, *La vérité est symphonique, aspects du pluralisme chrétien*, uit het Duits vertaald door Robert Givord en Michel Beuvallet, Parole et Silence, Les Plans-sur-Bex, Zwitserland, 2000

dirigent de lessenaar aantikt trekt de eenheid alles naar zich toe, neemt alles mee en zo wordt duidelijk waarom elke instrument, elke stem, elke nieuwe muziek er is.

In de nieuwe muziek, in het nieuwe lied verschijnt Christus als “universele erfgenaam” voor wie het orkest, sterker nog, voor wie de gemeenschappen waren samengekomen. Door onder zijn leiding de Symfonie van God te laten klinken openbaart hij de bestaansreden van ieder in zijn verscheidenheid.

Nieuwe muziek voor nieuwe gemeenschappen geeft op deze manier richting aan onze eerste en belangrijkste missie: Evangeliseren, is dat niet in de eerste plaats het doorgeven van “Goed Nieuws”?